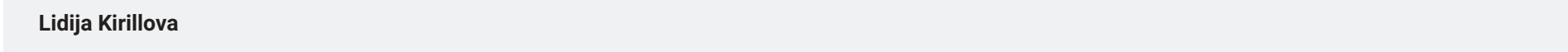

Kā jūtas sievietē politikā – no pašvaldības līdz Saeimai

Statistika par sieviešu darbību uzņēmumu vadībā Baltijas valstīs rāda, ka sieviešu vadošos amatos ir tikai 34 %. Ja Igaunijā pēdējos gados šī sieviešu/vīriešu proporcija mainās par labu sievietēm (uzņēmumos, kas dibināti 2021. gadā, sieviešu vadībā jau ir ap 40 %), Latvijā un Lietuvā šajā ziņā nekas būtiski nav mainījies. Tradicionālie sieviešu nodarbinātības sektori ir izglītība, veselības aprūpe un sociālais darbs, kā arī valsts pārvalde.

Kā publikācijā žurnālā “Ir” uzsvēra Latvijas Bankas ekonomiste Krista Kalnbērziņa, “Latvijā 54 % no iedzīvotājiem ir sievietes. 2021. gadā 64 % no augstskolu absolventiem bija sievietes, nodarbinātas ir 72 % sieviešu, bet tikai 19 % sieviešu ir lielo uzņēmumu padomēs un 30 % likumdevēju vidū.”

Starpparlamentu savienības un ANO izveidotā karte “Sieviete politikā: 2021. gads” uzrāda, ka vidēji pasaulē sievietes ieņem 25,6 % no vietām parlamentos. Latvijā 14. Saeimā no 100 deputātiem 32 ir sievietes. Tātad esam labākā situācijā. Līdzīgi ir arī pašvaldībās, kur sievietes ir aptuveni trešā daļa no ievēlētajiem deputātiem, ko gan nevar teikt par pašvaldību vadītāju amatiem, tur sievietes, izskatās, joprojām ir minoritāte.

Kāpēc ir svarīgi, lai ir vairāk sieviešu likumdevēju un politisko vadītāju? Kāpēc mums vajag vairāk sieviešu, kas iesaistītas visos politisko procesu aspektos? Tas ir svarīgi, jo sieviešu pārstāvība ir nepieciešama, lai nodrošinātu demokrātijas pēc iespējas efektīvāku darbību. Pretējās domās ir daļa vīriešu, kuru viedokli NRA.lv paudis psihoterapeits Viesturs Rudzītis: “Ja sieviete politikā ir kā izņēmums, tad tas uzlabo asinsriti, taču, ja šī parādība kļūst par likumu, tad tas noved pie negatīvām sekām, jo parādās pārāk daudz ārpuskатуves notikumu. Vīrieši ir pieraduši kārtot lietas daudzmaz atklāti. Sieviešu pasaule ir ci-tāda – caur skatieniem, simpātijām, antipātijām. Tā ir neobjektīvāka.”

Kā politikas virtuvē, ko vērotāji no malas labprātāk sauc par ķēķi, jūtas pašas sievietes?

Laiks sev atliek tikai detektīvu lasīšanai

Foto no www.daktereiga.lv

14. Saeimas deputāte Līga Kozlovska

Galvenais ir politikā nepazaudēt sevi

Foto no G. Kraukles albuma

Līvānu novada domes priekšsēdētāja vietniece Ginta Kraukle

Līvānu novada domes priekšsēdētāja vietniece GINTA KRAUKLE politikā ienāca pamazām un gados ir vēl pavisam jauna. Pēc studijām Latvijas Universitātē viņa četrus gadus strādāja kā žurnāliste toreizējā Preiļu rajona laikrakstā «Novadnieks». Šo laiku viņa atzīst kā labu dzīves un darba skolu. Sekoja piedāvājums no Līvānu pašvaldības veidot sabiedrisko attiecību nodaļu. Ginta teic, ka toreiz, 2003. gadā, Latvijas pašvaldībās tas vēl bija jaunums, tāpēc sākt vajadzēja tukšā vietā, vadoties vienīgi no savas pieredzes un intuīcijas.

«Sabiedrisko attiecību joma un žurnālistika man ir tuva joprojām, taču dzīve mūs noliek tur, kur mums jābūt,» saka Ginta. «Četrpadsmit gadu laikā izveidoju Līvānu pašvaldībā sabiedrisko attiecību nodaļu, kas īstenībā bija liela izturības pārbaude, jo desmit gadus visu darīju viena pati. Piekritu viedoklim, ka šis amats nozīmē pašvaldībā zināt visu un par visu. Ne katrs to var, jo ir jābūt izpratnei par procesiem un arī gribēšanai būt lietas kursā, iedziļināties, spēt noformulēt domu, izstāstīt cilvēkiem un viņus ieinteresēt. Man nekad nav apnicis to darīt.

Pēc dabas esmu cilvēks, kuram vajag iebāzt degunu visās lietās. Varbūt tieši tāpēc mani pamanīja domu biedri un 2017. gadā uzaicināja startēt pašvaldību vēlēšanās. Nebija pilnīgi nekādu tālāko plānu par karjeru, vienkārti gribēju darboties kopā ar cilvēkiem, ar kuriem domas sakrīt.

Kad mani ievēlēja, atbildīgais domes priekšsēdētāja vietnieka amats bija liels izaicinājums. Nu jau rit septītais gads, tā joprojām ir viena milzīga dzīves skola.

«par» vai «pret», bet nopietni jāizstudē likumi, grozījumi. Tam bieži atliek vien garas vēla vakara stundas, jo uz sēdēm jāiet pilnībā sagatavotam, lai varētu pamatot savu viedokli.

Esmu arī ģimenes ārste, apvienot abus šos pienākumus ir grūti emocionāli, psiholoģiski un arī fiziski. Taču man ir gana liela komanda – trīs palīgi, uz puslodzi esmu pieņēmusi darbā jaunu ģimenes ārstu. Pati esmu praksē un pieņemu pacientus pirmdienās un piektdienās vismaz astoņas stundas. Jā, nav vienkārši, jo pacienti prasa ļoti lielu uzmanību, tā ir liela atbildība, jo konsultācijas un izmeklējumi jāsaņem laikā un vietā. Kamēr man ir darba spējas un atļauj veselība, strādāšu arī tālāk.

Starp Saeimu un doktorātu sev pašai man atliek laiks tikai detektīvu lasīšanai. Patiešām, detektīvi man ļoti patīk, šķiet, ka izlādējos un paliek vieglāk. Tad varu arī normāli aizmigt. Diemžēl pagājušajā vasarā un rudenī nesanāca sāņot, kas ir mana otrā super sirds-lieta. Balvos ir labs baseins, tāpēc sestdienās un svētdienās, kad ir brīvs laiks, ar mazbērniem aizeju pel-dēt.

Ja man jautā par to, vai Latvijā sievietēm vajadzētu stingrāk un vairāk pārņemt valsts varas grožus savās rokās, tad saku, ka tas jau daļēji notiek, piemērs ir mūsu premjere. Starp Saeimas deputātiem sieviešu īpatsvars ir mazāks nekā dažās citās Eiropas valstīs, tikai trešā daļa. Uzskatu, nebūtu slikti, ja kāda sieviete, kas jūtas gatava, spertu šo soli un uzskātu tik atbildīgo dzīves veidu. Vienīgā lieta, ka sievietei jāuztur balanss starp ģimeni, bērniem, mazbērniem un politiku.»

Ļoti centos mācīties no jebkā, kas nāca pretī – no pieredzējušākajiem kolēģiem, no situācijām, no citu kļūdām un krīzēm. Pirmos gadus visu tērēju un uzsūcu, jo redzēju, ka pašvaldību vadītāji ir ļoti pieredzējuši cil-vēki, ar gadu desmitiem ilgu pieredzi, no kā es varēju mācīties un joprojām mācos.

Līvānu pašvaldībā no ievēlētajiem deputātiem trešā daļa ir sievietes, tā tas valstī arī vidēji ir. Pēdējās vēlēšanās deputātu sastāvs izmainījās, atnāca gados jauni cilvēki, arī bez politiskās pieredzes. Protams, ir liela atšķirība, vai tu esi ierindas deputāts vai arī, kā manā gadījumā, domes priekšsēdētāja vietnieks. Ir pilnīgi citi apstākļi un pilnīgi cits atbildības līmenis.

Politika esot vīriešu pasaule. Kā tajā justies sievie-tei? Daudz esmu par to domājusi... Redziet, sievietei vēl ir citas misijas, kas viņai dzīvē jārealizē – bērni, mazbērni, vīrs, mājas rūpes. Manuprāt politika ir īpaša ar to, ka prasa no cilvēka trīs nozīmīgas pa-matvērtības. Pirmkārt, jābūt spēcīgam, neizkustināmam savu vērtību kodolam, kas tevi veido kā personību. Otra lieta – jābūt dzīves pieredzei vai, kā to bieži saka, biezai ādai. Trešā – jābūt stiprai komandai jeb domu biedriem, kuriem ir tādas pašas vērtības kā tev. Ja kaut vienas no šīm vērtībām pietrūkst, ir ļoti grūti. **Bez iekšējā kodola politika tevi vienkārši saplošīs un samidīs, jo vide ir ļoti nežēlīga un skarba.** Tev jābūt tādām, lai nekas, kas notiek apkārt, nespēj iespaidot iekšējo stabilitāti. Pretējā gadījumā var nodarīt ļoti pāri savai veselībai. Ir bijuši gadījumi, ka cilvēks neiztur nevis tāpēc, ka ir vājš, bet tāpēc, ka vide nav priekš viņa. Tad labāk vispār neiet politikā.

Esmu sapratusi, ka dzīves pieredze un sīkstums palīdz nepazaudēt sevi. Tieši tas – nepazaudēt sevi – visu laiku, košs esmu politikā, man bijis un ir vissvarīgākais. Kāda es esmu, tāda esmu, neskatoties uz ieņemamo amatu vai statusu, jo ļoti labi apzinos, ka man tas viss ie-dots uz laiku, ka svarīgākais un vērtīgākais ir mūsos pašos. Nedrīkst pieļaut, ka politika izmaina tevi un tavas vērtības.

Skarbums, kas ar laiku rodas politiķos, manuprāt ir aizsargreakcija. Taču tas īsti neatmaksājas. Darbā visu laiku esmu ciešā kontaktā ar cilvēkiem. Rezultāts ir tad, ja tu ļaujies procesam, kāds tas ir. Risinot kādus sarežģītus un smagus jautājumus, jāsaprot, ka atnāks cilvēks un pa-teiks savu sāpi, aizvainojumu, būs dusmīgs vai norūpējies. Ir jāļauj viņam būt dusmīgam un nedrīkst sēdēt ar akmens cietu seju, nedrīkst apvainoties. Esi dabisks un uzklausi cita sāpi, centies savu iespēju robežās palīdzēt, tad arī tevi sapratīs pat tad, ja nespēj palīdzēt. Atzīstu, ka reizēm esmu bijusi skarbāka, taču vienlaikus baidos no tā, ka politiķi aiziet kādās citās dimensijās un vairs nespēj saprast, kā jūtas pārdevēja veikālā vai sētnieks, agrā rītā tirot sniegu no ietvēmi. To sajūtu sevī vajag noturēt, nedrīkst pārkāpt robežu, kad tev sāk šķist, ka esi kaut kas vairāk, ka esi augstāk par citiem.

Mēs visi esam tikai cilvēki, bet politika statuss ir mā-nīgs. Nedrīkst pazaudēt savu būtību tikai tāpēc, ka tev uz laiku iedotas zināmas iespējas. Sabiedrība redz ārējo pusi – ka tu esi uzmanības centrā, ka piedalies daudzos pasāku-mos, ka labi izskaties. Nevienš neredz otru pusi – garās darba stundas, nogurumu, ka ir jāstrādā arī brīvdienās, neredz tavas šaubas. Uz tevi skatās padotie, skatās iedzi-votāji, tu nevari atļauties būt vājš. Jā, tas nav nedz vien-kārši, nedz viegli, bet es nevaru teikt, ka būtu to nožēlojusi.

Sabiedrība gaida, ka būs vēlēšanas un tajās ievēlēs Laimes lāci, ka viss kā uz burvju mājienu mainīsies. Bet patiesība ir tāda, ka politikā kaut ko mainīt nav vienkārši, lai arī cik spēcīgs un harizmātisks būtu ievēlētais deputāts. Ar savām pārmaiņu idejām tu nostāties pret sistēmu. Tā ir

ilūzija cilvēkiem gaidīt, ka kāds viens politiķis, lai cik gudrs un talantīgs, īsā laikā spēs sistēmu izmainīt. Kur vien paveries, pretī stāv ministrijas, milzīga valsts pār-valde, kaudžu kaudzēm izdotie normatīvie akti, kas, ma-nuprāt, ir lielākā problēma. Mūsu valsts ir tik ļoti birokra-tizēta, saveidojusi noteikumu noteikumus, likumu likumus. Praktiski darbojoties šajā vidē, redzu, ka bieži tie ir pret-runā viens ar otru. Tāpēc jau Latvijā nekur netiekam uz priekšu. Galu galā rodas dilemma – tu jau, cilvēk, gribētu mainīt un labot, bet pretī tāds likums, šitādi noteikumi, tad pāris kontroles un beigās sodi.

Rezultātā vēlētaji atkal ir vilušies – mēs par tevi balsojam, ievēlējām, bet nekas nemainās. Vienīgā izeja ir iet projām no lielās birokātijas un ļaut strādāt vieglāk un vienkāršāk gan uzņēmējiem, gan visiem pārējiem. Jā-samazina kontrolējošās institūcijas, kas to vien dara kā raksta aktus un iekasē soda naudu. Strādājot pašvaldībā, es redzu, cik mums ir jāsamaksā par dažādām pārbaudēm mūs uzraugošajām institūcijām. Tie ir obligātie maksājumi, kur aiziet valsts nauda. Notiek kaut kāda sevis atražošana, no kuras nav nekādas jēgas.

Kā tagad strādā, piemēram, skolotāji? Viņiem jau nav laika būt skolotājiem, jo jāraksta plāni, jātaisa atskaites. Par pašvaldībām arī saka, jums tik lieli štati, bet arī funk-ciju milzums, mulķīgu un nevajadzīgu papīru kalni. Tā mēs esam iesprostoti likumu un noteikumu žņaugos. To pašu var teikt par valdību, premjeru, ministriem. Arī viņi ir cilvēki, kas domā un grib labu, bet pretī ir sistēmas tīkls, kas visus tur savās važās. Lūk, kur es redzu mūsu lielāko problēmu.

Kas attiecas uz pašvaldību iekšējo dzīvi, uz pozīcijas un opozīcijas attiecībām, es tajās noteikti atbalstu kon-struktivitāti. Vissliktākais politikā ir tas, ka jebkurš var anonīmi sociālajos tīklos ne tikai kritizēt, bet noniecināt un pazemot. Ja kāds politiskais spēks vēlas to darīt mērķ-tiecīgi, turklāt maksājot par to, tad izrādās, ka tā var rī-koties ilgstoši un nežēlīgi. Rezultātā pašu vietējo ļaužu rokām tiek nomelnots novada tēls, reputācija, tiek iznīci-

Sieviete Latvijas politikā: vēsturnieka skatījums

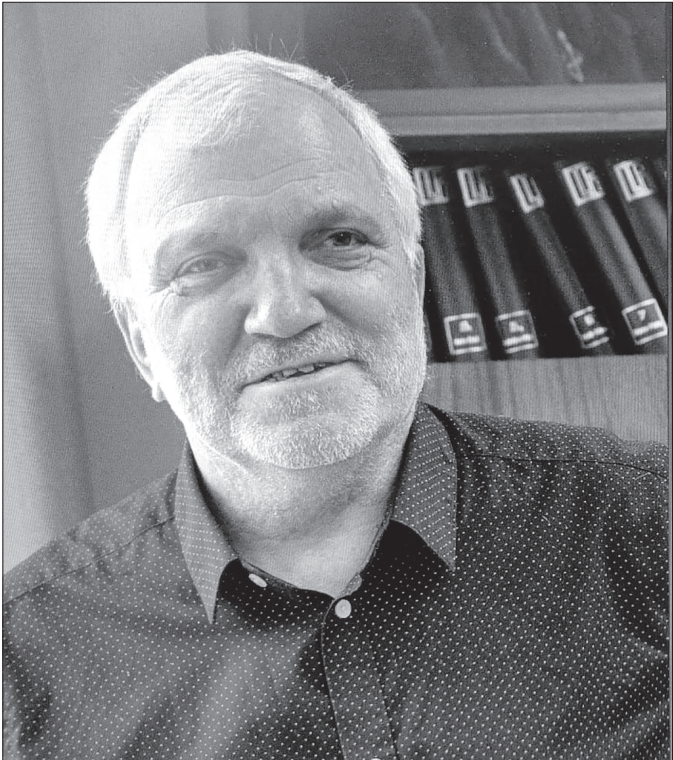

Foto no H. Soma personīgā albuma

Daugavpils Universitātes vēstures doktors, asociētais profesors Henrihs Soms

Latgales pašvaldību statistika

- Preiļu novada domē no 15 ievēlētajiem deputātiem četras ir sievietes;
- Līvānu novada domē no 15 ievēlētajiem deputātiem sešas ir sievietes;
- Krāslavas novada domē no 15 ievēlētajiem deputātiem divas ir sievietes;
- Augšdaugavas novada domē no 15 ievēlētajiem deputātiem divas ir sievietes;
- Daugavpils valstspilsētas domē no 15 ievēlētajiem deputātiem četras ir sievietes;
- Rēzeknes valstspilsētas domē no 13 ievēlētajiem deputātiem trīs ir sievietes;
- Rēzeknes novada domē no 19 ievēlētajiem deputātiem deviņas ir sievietes;
- Ludzas novada domē no 15 ievēlētajiem deputātiem astoņas ir sievietes.

MAF	Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Mediju atbalsta fonds	«Par projekta raksta «Kā jūtas sievietē politikā – no pašvaldības līdz Saeimai» saturu atbild SIA «Vietējā»»

nāts viss labais, ko cilvēki gadu desmitiem panākuši. **Novada labo slavu nedrīkst mīdīt kājām.**

Es cienu pretinieku, kurš ir tiešs un atklāts, nāk ar problēmu, par kuru varam strīdēties un beigās konstruktīvi atrisināt. Reizēm cilvēki, kas ir līdzās, šķiet, pārdzīvo vai-rāk nekā es pati, jo esmu uzaudzējusi krietni biezu ādu. Sabiedrībai gribu teikt, ka nevajag nicināt politiķus. Pirms metat kādam ar akmeni, iedomājieties, ka tā politiķa vietā var būt jūsu dēls, meita vai kāds cits tuvs cilvēks. Kā jūs justos?

Patiesībā tas ir stāsts par cilvēcību, kas politikā reizēm pietrūkst un kāpēc politiku sauc par cinisku un netīru vidi. Taču mans uzstādījums un pārliecība ir tāda, ka politikai jābūt godīgai un atklātai.

Esmu aizdomājusies par to, kāpēc viens politiķis cil-vēkiem patīk, bet cits nepatīk. Nepatīk augstprātīgs, iedo-mīgs. Lasīju, ka viena no izcilu politiķu un valstsvīru pazīmēm ir tā, ka viņos ir ļoti liela pazemība un pietāte pret dzīvi, spēja labā nozīmē kalpot sabiedrībai. Labs līderis saprot sabiedrības vajadzības, sāpes un problēmas, kas viņam jāatrisina. Tur ir politikas jēga. Nedomāju, ka to var iemācīt kādā augstskolā, tevī pašā jābūt inteliģencei, spējai sajust cilvēkus, kas ievēlējuši un kuru dēļ tu tagad strādā. Daudzām kvalitātēm jāsakrīt, lai mēs redzētu nevis politiķus, bet valstsvīrus un valstssievas. Tāpēc nedrīkst iet politikā, lai blēdītos, tas ir ciniski. Ļoti ceru, ka Latvijas politikā nāks vairāk jaunu cilvēku un viņiem būs patiesu vērtību apziņa. Un, protams, nāks arī sievietes. «Zvaigzne ABC» vadītāja Vija Kilbloka reiz mudināja sievietes dro-šāk uzņemties vadošus amatus, nevis palīdzēt vīriešiem tikt virsotnē. Galu galā sievietes jau padara lielāko daļu darba, tāpēc nevajag kautrēties plūkt tos ābolus, kas aug galotnē, kur vairāk saules un kur augļi garšīgāki.

Mīļās sievietes, kopiet sevī pašapziņu, ar pārliecību ejiet un dariet lietas, jo mēs esam gudras, spējīgas, izturī-gas. Mums ir tik daudz labu kvalitāšu, un mēs varam iz-darīt Latvijai tik daudz laba.

(Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija (LSDSP)), Zelma Česniece-Freidenfelde (bezpartejiskā pārstāve) un divas Latgales politiķes – Valērija Seile un Apolonija Laurinoviča (Latgales zemnieku partija).

Sekojošajās Saeimas vēlēšanās sievietes gan kan-didēja, taču parlamentā vairs neiekluva. Izņēmums bija 1931. gadā, kad par 4. Saeimas deputāti kļuva pazis-tamā sabiedriskā darbiniece Berta Pipiņa; tiesa gan, tas nebija vēlētaļu, bet gan viņas partijas – Demokrā-tiskā centra – vadības apzināts lēmums, lai parlamentā būtu pārstāvēta vismaz viena sieviete.

Atjaunotās Latvijas Saeimās sievietes īpatsvars ir pieaugošs, izņemot divas Saeimas. Par to liecina sta-tistika: 5. Saeimā – 14 %, 6. Saeimā – 8 %, 7. Saeimā – 17 %, 8. Saeimā – 18 %, 9. Saeimā – 19 %, 10. Sa-eimā – 19 %, 11. Saeimā – 21 %, 12. Saeimā – 19 %, 13. Saeimā – 30 %, 14. Saeimā – 32 %, kas ir šī brīža augstākais rādītājs.

Salīdzinājumam – Eiroparlamentā 80. gados sie-viešu deputātu īpatsvars bija ap 20 %, bet pēdējā div-desmitgadē – tuvojās jau 40 %.

Latvija savu pirmo ministri ieguva tikai 1994. gadā, kad Māra Gaīļa valdībā finanšu ministres amatu ieņēma Indra Samīte, 1995. gadā par pirmo Saeimas priekšsēdētāju kļuva Ilga Kreituse, 1999. gadā par Valsts prezidenti ievēlēja Vairu Vīķi-Freibergu, bet 2014. gadā amatā stājās Ministru prezidente Laimdota Straujuma.

Sieviešu procentuālais īpatsvars Eiropas Parlamentā

1979.–1984.	– 15,2 %	2004.–2009.	– 29,9 %
1984.–1989.	– 15,7 %	2009.–2014.	– 35,5 %
1989.–1994.	– 19,9 %	2014.–2019.	– 36,4 %
1994.–1999.	– 27,4 %	2019.–2024.	– 39,3 %
1999.–2004.	– 27,5 %		